

**Справа «Кройц проти Польщі»
(Kreuz v. Poland 28249/95)**

У рішенні, ухваленому 19 червня 2001 року у справі *«Кройц проти Польщі»*, Суд постановив, що:

мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції в частині права на доступ до суду.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 30 000 польських злотих як компенсацію моральної шкоди та 12 422 польських злотих (із вирахуванням з цієї суми 967,55 євро, наданих Радою Європи) у відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник, Генрік Кройц, має подвійне громадянство Польщі та Австрії. Він проживає в Австрії.

9 травня 1994 року заявник звернувся у регіональний суд м. Плок з позовом до муніципалітету м. Плок, вимагаючи відшкодування збитків, завданих йому відмовою відповідача ухвалити рішення про дозвіл на будівництво мийки автомобілів. Заявник стверджував, що затримка з будівництвом через відсутність дозволу спричинила йому та його партнерам по бізнесу майнові збитки.

Відповідно до національного законодавства Польщі, позивач, звертаючись із позовом до суду першої інстанції або оскаржуючи рішення в порядку апеляційного провадження, зобов'язаний сплатити судові витрати, які зазвичай становлять 6-8 відсотків від ціни позову. Органи державної влади та місцевого самоврядування звільнені від цього обов'язку. Заявник звернувся до суду із клопотанням про звільнення його від обов'язку сплати судових витрат, мотивуючи це тим, що він є безробітним, а також тим, що всі його заощадження були інвестовані у проект будівництва мийки для автомобілів. Заявнику було відмовлено у задоволенні цього клопотання, хоча загальну суму судових витрат було зменшено. У кінцевому підсумку п. Кройц без зобов'язаний сплатити 100 000 000 старих польських злотих, що приблизно дорівнює середньому річному заробітку у Польщі на момент подання позову. Проведення у справі заявника було припинено регіональним судом м. Плок у зв'язку із несплатою останнім належної суми судових витрат.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував про порушення закріпленого у ч. 1 ст. 6 Конвенції права на доступ до суду, оскільки розгляд заявленого ним позову було припинено у зв'язку з його неспроможністю сплатити судові витрати.

Суд зауважив, що самі по собі вимоги про сплату судових витрат у цивільному процесі не можуть розглядатися як такі, що у принципі суперечать ч. 1 ст. 6 Конвенції. Суд наголосив, що вказане конвенційне положення не може тлумачитися як таке, котре надає право на отримання безкоштовної юридичної допомоги від держави у процесі вирішення цивільної справи чи право на «безкоштовний» цивільний процес.

Далі Суд акцентував увагу і на тому, що розмір судових витрат за обставин конкретної справи слід оцінювати з урахуванням можливості заявника сплатити таку суму та зважаючи на стадію провадження у справі, коли у заявника виник обов'язок по сплаті цих витрат. Саме ці обставини є істотними при вирішенні питання про те, чи було порушено право особи на доступ до суду.

З цього приводу Суд відзначив, що хоча остаточна сума судових витрат і була істотно зменшена порівняно з їх попереднім розміром, вона все ж таки дорівнювала середній річній заробітній платі у Польщі, що, ясна річ, було досить обтяжливо для пересічного позивача. Крім того, висновки національних судів щодо фінансових можливостей заявника ґрунтувалися радше на гіпотетичних можливостях його перспективних доходів аніж на реальних фактах, що на них посилався заявник. Національні суди також відмовилися взяти до уваги аргумент п. Кройца про те, що він не в змозі сплатити судові витрати, без отримання і вивчення будь-яких доказів, котрі б спростовували факти, наведені ним у його фінансовій декларації. Таким чином, національні суди дійшли висновку про фінансовий стан

заявника без належного врахування представлених ним матеріалів.

Суд також зауважив, що, відповідно до національного законодавства Польщі, звільнення від сплати судових витрат може бути у будь-який час скасоване судом у разі зникнення підстав для надання такого звільнення. Тому, навіть звільнивши заявника від обов'язку сплати судових витрат на початковій стадії розгляду справи, у судових органів залишалась можливість змінити своє рішення, якщо б виявилось, що фінансове становище заявника покращилося.

Суд дійшов висновку про те, що національні суди не спромоглися забезпечити належний баланс між інтересами держави щодо отримання судових витрат, з одного боку, і правом заявника на розгляд його справи у судовому порядку – з іншого. Розмір судових витрат, що їх мав сплатити заявник, був надмірним і призвів до неможливості розгляду справи п. Кройца судом, а це, на думку Суду, порушує саму сутність права на доступ до суду. Отже, мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.